

Børnekultur er livets salt

Søndag 6/1 - 200
-02
Nordjyske Stiftst

Vi skal væk fra discountkulturen, hvor tankegangen er, at der skal være flest mulige tilbud for at fange flest mulig interesse. Vi skal skabe en fordybelseskultur, skriver Maria Madsen

At definere begrebet kultur kan være vanskeligt, og noget egentligt børnekulturbegreb er næppe defineret. De, som har defineret kulturbegrebet, må ses i lyset af den kontekst de befinder sig i.

Forskeren Johan Fjord Jensen definerede i midten af 1980'erne det dobbelte kulturbegreb, hvor han taler om menneskets to kulturer. Den ene kultur er den, vi danner os ved. Altså kunsten sammen med litteratur, teater, billedkunst, musik, film osv. Den anden kultur, som skaber og præger et menneske, definerer Johan Fjord Jensen som hverdagskulturen. Dvs. den kultur, som bestemmer vores madvaner, omgangsformer, boligform, transportvalg, tøjstil mm.

Allerede ved denne oprensning bliver det tydeligt, at det enkelte menneskes forhold til dannelseskultur og hverdagskultur overlapper hinanden, og dermed bekræfter det dobbelte kulturbegrebs kompleksitet. Med andre ord: Hvad der skaber et menneske er en række forskellige faktorer, hvor enkeltmennesket hele tiden må ses i forhold til tid, sted, socialt netværk og herunder familie samt henholdsvis nationale og internationale kulturelle strømninger. Altsammen forhold, som repræsenterer kulturelle værdier som har betydning for hvordan det enkelte menneske oplever sig selv, og hvordan det bliver opfattet af omgivelserne.

ORDET kultur stammer fra latin og betyder opdyrkning og dannelse. I snævrere betydning er kultur således opdyrkning af jord, grøntforbedring, forædling af planter, rensning af bakterier mm. og resultatet af disse dyrkninger.

I videre betydning er kultur alle menneskelige aktiviteter og resultatet af disse inklusiv materielle og ikke-materielle produkter der føres videre til kommende generationer ved social arv i modsætning til genetisk forplantning.

For den filosofiske tankegang har kulturbegrebet traditionelt været knyttet til det enkelte individ og kultur ses her som menneskets målrettede arbejde med sig selv og omverdenen, dets selvopdragelse og stræben efter virkeliggørelse af åndelige livsværdier.

For samfundsvidenskaberne er mennesket en del af en helhed, og kulturbegrebet må derfor ses i relation til samfundet. Kultur opfattes her inden for som den komplekse helhed omfattende kundskaber, trosfore-

stillinger, kunst, moral, sædvaner og enhver anden evne eller vane mennesket har erhvervet sig i sin egenskab af samfund-medlem.

Inden for samfundsvidenskaberne skelner man i reglen mellem materiel og ikke-materiel kultur. Endvidere har man søgt at kombinere begreberne kultur og samfund ud fra den betragtning, at alle menneskelige forestælsere er sociokulturelle. En social rolle vil således være delvis kulturelt bestemt.

SIDSTNÆVNTE tankegang må ses som baggrund for seminarierne Susanne Højlands Ph.d. afhandling, "Barndom mellem børn og professionelle". Interessant, ikke fordi hun inden for denne afhandling definerer begrebet børnekultur, men fordi hun dokumenterer, at børns erfaringer, som også angår hverdags- og dannelseskultur, ikke kan udforskes uden samtidigt at undersøge det barndomslandskab, de befinder sig i.

Afhandlingen er i denne sammenhæng især spændende pga. den utraditionelle sammenstilling af 8-10 årige børns erfaringsverden fra henholdsvis en skole, en skolefritidsordning samt fra en hospitaletafdeling. Et dokument, som udfordrer vores tankegang omkring børns mange forskellige påvirkninger. Hvad påvirkes børn af? Og hvordan påvirker børn det barndomslandskab de er en del af? Susanne Højland taler om de professionelle voksnes stereotypier af børn og barndom, og hvilke ide-systemer disse kan have rod i. De professionelle voksne udgør i denne sammenhæng især lærere, pædagoger og sygeplejersker.

KULTURMINISTERIETS rådgivende organ vedrørende børn, unge og kultur, Kulturrensbørn, har udgivet bogen "Kultur med barnet i centrum. Brikker til et værdisæt for arbejdet med børn og kultur". Bogen giver med bidrag fra en række såkaldte professionelle voksne, et bud på nuancerigdom og mangfoldighed i arbejdet med børnekulturen, så stereotypier om ikke undgås, får et værdigt modspil.

Kjeld Fredens, uddannet læge, tidligere hjerneforsker, udøvende klassisk musiker samt tidligere seminarirektor og p.t. udviklingschef for Vejle-fjord - Center for udvikling og genoptræning, Vejle, slår til lyd for at professionelle voksne finder det musiske i barnet frem. Ikke for at gøre flest mulige

børn til musikere, men fordi det musiske menneske er åbent, sårbart og modtageligt.

Hvis man vil være med til at præge den kulturelle udvikling, er man nødt til at være med til at bryde regler og den traditionelle mønstertænkning.

Det musiske i mennesket handler om evnen til at kunne og turde sprænge de lænker, som er med til at spærre os inde som mennesker. At det musiske er evnen til at forandre sig. Og vi bliver nødt til at forholde os til det etiske aspekt og at lære, at respektere det anderledes - og dermed også at turde tage et opgør med det herskende værdisyn i samfundet.

DET musiske menneske er ifølge Kjeld Fredens karakteriseret ved det, man kan kalde følelsernes intelligens:

- at kunne lytte
- at kunne spille sammen med andre
- at turde sænke paraderne
- at kunne respektere forskellighed
- at være indstillet på overraskelser

Og videre påpeger Kjeld Fredens i musiske forhold har man ikke modspillere, men medspillere. Her handler det ikke om at blive først færdig. Om at vinde over andre. Nej - det handler om at vinde sammen med andre. Det musiske handler om evnen til at skabe plads til andre mennesker. Om respekt for forskellighed. Og om troen på, at åbenheden over for mod- og medspillere i sidste ende er med til at kvalificere den enkeltes eget musikalske udtryk. Det er nogle af de væsentligste kvaliteter, som bliver nødvendige i udviklingen af demokratiet.

DET musiske udvikler udover følelsernes intelligens samtidig den sociale intelligens. At kunne fungere sammen med andre mennesker. At man kan leve sig ind i andres situationer og at man kan indgå kompromiser når det er nødvendigt. Derudover at man ikke lader sig vælte af uenigheder og forskelle, men ser dem som udfordringer og inspiration til selv at komme videre.

Kjeld Fredens ser bl.a. udviklingen i både den offentlige og den private sektor med tema-dannelse, tværfagligt samarbejde og den lærende organisation som udtryk for bevægelser i retning af udvikling af social intelligens i organisationerne. Der bliver i stigende grad stillet krav til ledelse og ikke bare at betragte medarbejderne som arbejdskraft, men som hele mennesker, der ønsker at udvikle forskellige kompetencer gennem deres arbejdskraft.

DEN tredje intelligens, som det musiske fremmer er ifølge Kjeld Fredens, kognitiv intelligens, som er tilegnelse af viden. Den handler om at lære at læse, skrive, regne, kreative teknikker, osv.

Det musiske handler om hele mennesker, hvor der er et samspil mellem den sociale, den kognitive og følelsernes intelligens. Men det betyder at man er nødt til at tilpasse sin organisation til denne tankegang. F.eks. m.h.t. skolen så drejer det sig om at erkende, at man ikke kan løse faglige problemer ved at give børnene mere undervisning - med ved at give dem bedre læring. Læringsbegrebet skal respektere det musiske i mennesket. Og hvis det gør det, bliver barnet automatisk sat i centrum.

Kjeld Fredens mener, at skolen har meget store potentialer for at være med til at udvikle det musiske i børnene, bl.a. med tankegangen fra Grundtvig og Kold i bagagen, som var et opgør med den sorte skole.

Faren er dog tilstede, hvis man falder i den anden grøft. Man kan ikke være musisk uden at have viden. Det musiske lægger op til en pædagogisk differentiering, hvor det at lære at læse, skrive og regne er vigtige færdigheder, men de er ikke mål i sig selv. De er midler til at sætte processer i gang, hvor adskillelsen mellem leg og læring bliver ophævet. Hvor børnene bliver skabende og eksperimenterende inden for de rammer, som lærerne sætter op. På nøjagtig samme måde som den gode musiker, der kigger op fra nodehæftet og lytter til de andre. Hører hvor de er - og ud fra det bruger sit instrument ind i den sammenhæng.

ENDELIG kræver det, at ledelsen er udviklingsorienteret. At ledelsen tager initiativer og sætter gang i udviklingsprocesser, for de kommer ikke af sig selv.

Endvidere er det ledelsens opgave at synliggøre, at udvikling også kræver afvikling. Ved at diskutere målsætninger og værdigrundlag, kan det nødvendige blive smidt væk. Skolen skal blive bedre til at sætte sig mål, evaluere forløbene og til at følge op på evalueringen således, at læringsbegrebet - og dermed læringen hele tiden udvik-

ler sig i den ønskede retning, siger Kjeld Fredens.

Det musiske gør op med mange myter. Det gør op med de store, gamle, klassiske teorier om børns udvikling. Freud, Erikson og Piaget er ved at være levn fra fortiden. Det musiske gør op med tanker om, at børn udvikler sig i stadier. Vi har nok troet på det, fordi vi har bygget en skole i stadier, men det musiske tænker mere udvikling som et edderkoppenspind end en trappestige. Hvis man skal op af en trappestige, er man nødt til at begynde i bunden og kæmpe sig op, men i et edderkoppenspind kan man starte fra mange forskellige steder, og man kan gå i mange forskellige retninger. Man skal hele tiden kunne se nye muligheder og foretage nye valg ud fra nye forudsætninger.

"Børnekultur af høj kvalitet skabes i et samarbejde mellem børnene og de professionelle voksne, som har sænket paraderne til fordel for et musisk sindelag, der smitter af på børnene."

MED visionerne fra Kjeld Fredens bliver det synligt, at en ændring af tankegangen omkring læringsbegrebet handler om en helhedstænkning omkring forståelsen for det musiske og det enkelte barns særlige evner, anlæg og iboende kræfter samt den viden og de kompetencer som forældre og samfund ønsker at viderebringe den kommende generation.

For at nå disse mål, kræves der en stærk bevsthed omkring kommunikation, organisation og ledelse.

PER Schultz Jørgensen, professor på Danmarks Lærerhøjskole og formand for Børnerådet, siger, at børnekultur er livets salt. Den er en stor, dejlig oplevelsesarena for erfaringsdannelse, udvikling og læring. Identitet og kultur hænger sammen. Det er umuligt at skabe identitet og udvikling uden kultur.

Derfor har vi brug for at bygge en stor og bred kulturel paraply, som alle børn kan være inde under. Børn skal lære mere via deres brede erfaringsgrundlag, men det er ikke det samme som at sige, at de skal undervises mere. Vi voksne skal være med til at skabe muligheder for, at børnene kan indgå i væsentlige sociale relationer i forpligtende fællesskaber, hvor de hele tiden får oplevelser og selv skaber kontakter. På den måde oplever børnene, at de gennem børnekulturen udvikler sig selv og deres selvværd i et samspil med andre børn, hvor de både er modtagende og aktivt udøvende selv. Og så bliver børnekulturen en vigtig læringsproces, hvor

børnene bliver integreret i det store sociale fællesskabs normer, værdier og roller, fortsætter Per Schultz Jørgensen.

HAN ser tre væsentlige dimensioner i den måde børnekulturen fungerer på i dag:

Internaliseringen - som er oplevelsessiden, hvor børnene har mulighed for at få mange konstruktive oplevelser og modtage spændende sansindtryk via billeder, teater, litteratur, film, musik og medier.

Eksternaliseringen - som er udfoldessiden, hvor børnene har mulighed for at prøve tingene af. For selv at være skabende, og for at bruge deres fantasi i kreative processer.

Objektivering - som er den sociale integration, hvor børnene får mulighed for at udtrykke og formulere sig i fællesskab med andre. At de selv skaber og udvikler nogle sociale arenaer, hvor de sammen med hinanden er med til at fastsætte værdier, normer og kvaliteter for samværet. At noget bliver gyldigt, rigtigt og accepteret af fællesskabet. Per Schultz Jørgensen mener, det er meget vigtigt, at alle tre dimensioner er med i en samlet kulturel oplevelse. Børnekultur er kvalitet. Vi skal væk fra discountkulturen, hvor tankegangen er, at der skal være flest mulige tilbud for at fange flest mulig interesse. Vi skal have skabt en fordybelseskultur. Kvalitet frem for discount.

DER er grund til at håbe, at de mange professionelle voksne som arbejder med børn og kultur, med forskellige uddannelser: Pædagoger, bibliotekarer, kunstnere, lærere, universitetsuddannede osv., på vidt forskellige arenaer, stopper magtkampen om hvem der skal bestemme over børnenes kultur.

Ingen kan bestemme det hele. De professionelle voksne bliver nødt til at erkende, at de hver for sig besidder vigtig og nødvendig viden, i arbejdet med at skabe børnekultur med kvalitet, men ingen kan tage patent på arbejdet. Børnekultur af høj kvalitet skabes i et samarbejde mellem børnene og de professionelle voksne, som har sænket paraderne til fordel for et musisk sindelag, det smitter af på børnene. I det spirende CVU - samarbejde rundt omkring i landet bliver det nødvendigt at organisere de mange bl.a. børnekulturelle tiltag på børnenes og kvalitetskulturens præmisses. Det er en vigtig ledelsesopgave.

© Maria Madsen, Myrdalstræde 227, Aalborg Øst, er cand. pæd. og underviser på Peter Sabroe Seminariet i Århus.

MARIA MADSEN